

Wolfgang Hilbig

Zgodbe

Idila

Pod drevesi je rasla tako vabljava trava. Že eno uro sem se jezil na svojo svetlo obleko, svojo belo srajco, še huje na nabasano torbo, ki sem jo moral nositi. Voznik v porajajoči se vročini vse bolj lenobne konjske vprege, ki me je peljal kos poti, mi je priporočil pot ob podeželski cesti, to naj bi bila najkrajša pot do mesta; odpravil sem se takoj po svitu, v mestu me je čakalo novo najemno stanovanje. Ura je morala biti zdaj približno osem, bilo je od sonca začarano septembrsko jutro. Bil sem na severnem področju, pokrajina je bila ravna kot miza in zdelo se mi je, povsem v nasprotju s pričakovanji, da so na tem področju posebno dolgo trajajoča poletja, od začetka maja do konca septembra je poletje obvladovalo gozdove. Moja pot je vodila po z drevjem zasajenih travnikih, drevesa niso bila pregosta, pa vendar nisem mogel videti daleč naprej. Postajalo je že vroče, moji na novo kupljeni čevlji so bili pokriti s svetlim prahom, noge so me v še ne prožnem usnju rahlo bolele, razmišljal sem o tem, da mora biti trava ob robu poti še hladna in sveža, nikoli v svojem tridesetletnem življenju nisem zares ležal v travi, kako nesrečno zapravljen priložnost, katere zahrbtni okoliščine so me ovirale, da bi užil to blagodejnost. Leči v travo, se popolnoma prepustiti breztežnemu šumenju, ki skozi bobniče, zaprte veke prodira v napete možgane, to je moralo biti, to odrekanje je bilo nikoli ozaveščeno, nemo prekletstvo, ki je vse življenje viselo nad menoj. Odšel sem naprej, od zgodnjega jutra sem s prosto roko kadil cigareto za cigareto, nikotin me je žgal na jeziku in gosta, tekoča sluz v mojih ustih je bila strupeno grenka; zjutraj sem prezgodaj vstal, vendar je bilo moje telo komaj kaj utrujeno, utrujeni so bili moji živci, moja glava je bila nekako napol omotična. Preden sem se zares ulegel, so postala drevesa pred menoj gostejša, slišal sem šumenje, kot da bi tik pred menoj šumela voda, med drevesi je nenadoma stala

visoka živa meja in moji poti, le še steptani stezi, dopuščala majcen prehod. Za živo mejo, potem ko sem jo prečkal, sem zagledal širok potok, ki ga je zaustavljala jez, voda je šumeče padala čez ta jez in vztrajala nad pokrajino v hrupu, ki je bil kot neviden oblak vodnega prahu. Na to šumenje sem se moral najprej navaditi, da sem lahko spet zaznaval druge zvoke tistega jutra. Vzdolž jeza je čez vodo vodil lesen most, v sredino velikega zaraščenege vrta ali bolj nekakšnega nasada, za katerega že dlje časa ni nihče skrbel. Vejevje dreves je raslo zapleteno in neobrezano, nepobrani sadeži so odpadli in gnili v travi, obdani z osami, grmičevje in plevel sta poganjala ob vznožju dreves, nad celotnim vrtom kakor da bi visel vonj po starem medu. – Ko sem prečkal most, sem malo naprej ob potoku videl star mlin, katerega velikansko lopatasto kolo je na tri četrt molelo iz vode. Kolo je mirovalo, približal sem se in videl, da je bil les črn, napit, gnil, lopatice polomljene, tik nad vodo je bil zelen od alg, zgornji del pa je obledel in postal na soncu spet bel. Mlin je bil nenaseljen, vrata vržena s tečajev, sončna svetloba je padala na tla v veži, ki so bila prekrita z ruševinami in črepinjami. Od zunaj se je zdelo, da drži predalčno zidovje skupaj divja trta, kakor zelen val je oblivala celotno zgradbo, zrasla do strehe in skozi razbita okna. – Vroče je, sem rekel, to je mlin. Nenaseljen mlin. – Moje misli so bile morda strašansko banalne, vendar me niso prestrašile. Moja glava se je zdela nepredirna, popolnoma zaprta, moral sem ponoviti: To je mlin, nenaseljen je. – V sobah razen majave mize, zlomljenega stola, razbitin porušene lončene peči, razcapanih ostankov zaves in koščkov časopisa na deskah ni bilo ničesar več; v enem izmed kotov je nekdo opravil potrebo; stopnicam v klet, ki so najbrž vodile v nekdanje delovne prostore, nisem zaupal svoje teže, previdno sem se povzpел po lesenem stopnišču v zgornje nadstropje, v tamkajšnjih sobah sem naletel na enako umazano praznino. V sobah in vežah je zdaj vladal mrak, takšen, kot da bi zunaj postalo že zelo toplo, kot da bi streho, travnike, potok prelivala bela sončna svetloba. Pogledal sem skozi okno v zgornjem nadstropju in videl, da je bila zelena voda zdaj slepeče, migljajoče barve, da je odbito sočno svetlobo žarko razprševala v okolico, da so se v njej igrali in plapolali odsevi vitic trte, ki se mi je bohotila ob glavi. Ko sem se vrnil v pritličje, je bilo tam mračno in hladno, le skozi majhna okna so poševno padali na tla kvadratni svetlobni žarki, zdelo se je, da je zrak tukaj tako hladen zaradi debelega prahu, prahu, ki je prekrival vse, ki je bil videti starejši od tistega na mojih čevljih. Nenadoma sem pomislil, da bi moral, če bi s prstom potegnil po prahu na mizi in ga polizal, na jeziku začutiti znani okus moknate zunanje strani hlebca kruha. Ko sem spet stopil na prosto, sem začutil, da

sem žejen. – Vodo bi pil, sem pomislil, in zares sem se že spustil po nizkem pobočju k potoku in se sklonil k vodi. Voda je tam tekla skoraj neopazno, od tam je bila videti temna in čista, pregloboka, da bi lahko videl dno. Zajel sem vodo in pil, bila je mrzla in imela je rahel okus po algah. Iz ust sem si spral okus po nikotinu in pljunil v vodo, videl premikanje, ki se je počasi širilo, ostala je moja zrcalna podoba, ki je čepela tam v svetli obleki, konec rdeče kravate je visel v vodo. Jezno sem se spet povzpел po pobočju, mikalo me je, da bi svojo torbo, ki je stala tam, z eno brco poslal v vodo. Nato pa sem pomislil, da bi bilo pametneje, če bi prej vzel iz nje srajco s kratkimi rokavi in lahke platnene hlače. – To je moja prva pametna misel danes, sem rekel; vse, kar sem razmišljal, je bilo tako neskončno banalno, nezadovoljivo, in vendar sem moral tako razmišljati. – Potem bom lahko torbo vrgel v vodo. Vrgel v vodo, sem rekel, rekel, kot da bi se bil učil govoriti, torbo v vodo, skupaj s čevlji, skupaj z obleko in kravato. Naj odplava stran, balast, po potokih, po rekah, tokovih, zaradi mene do Visle, do Donave, do oceanov. – Utrujen sem spet pobral torbo, se obrnil proč od mlina in začel počasi hoditi nazaj ob potoku. – Že od nekdaj sem si želel mlin, stanovanje v mlinu, sem razmišljal, in počasi odhajam. Četudi počasi. – Rekel sem si: To z mojo glavo se mora nehati, nujno, edine misli, ki me ne bodo motile, so zlobne, jezne misli, to so najboljše misli, kar jih lahko imaš. Zlobne, uničevalne misli. Za vruga, nobenega razloga ni zanje, ne ta dan, ne tu in ne v deželi, v kateri živim. – Toda pozabil sem tako hitro, morda sem pozabil tudi razloge za vse svoje zlobne misli, kaj je bilo to, kar mi je omogočalo tako hitro pozabo, iskal sem v svoji omotični glavi in spoznal, da so se vsi razlogi za mojo jezo razblinili; kaj je bilo to, v tej deželi – plin sonca, plin miru, sopara tišine, ki je tukaj propadala in bila na delu blizu tega propadajočega mlina – da je moja živa jeza utonila v tej mirni slogi vode in sonca. – Odpočiti si moraš, sem pomislil, a se še prej vendarle preobleči, ne bi bilo dobro leči v travo v tej svetli obleki. – Toda torbo sem že zalučal stran in se iztegnil. Trava je bila blagodejno topla in vlažna, sončna svetloba mi je padala na oči in mežikaje, skoraj že brez zavesti, sem opazil prihajajoči spanec. – Naj gre vrug v to mesto, sem pomislil, naj se vrug pomiri tam, v varnosti mesta. – Ta misel me je pomirila, moja potreba po spanju je bila tako močna, moje telo peresno lahko, vedel sem, da pravzaprav že spim, da pa lahko vendarle takoj vstanem in se vrnem k mlinu, s podplati tik nad vrhovi bilk, v naročju sončne svetlobe in spanca, in preden sem se pogreznil v globok spanec, sem govoril, kaj naj bi tam v mestu, zakaj ždeti v tistem stanovanju, plačevati najemnino, davke, žreti, piti, živeti kot drugi ljudje, se ves čas

truditi pozabiti, pozabljeni sedeč na stolu, skozi okno buljiti na pozabljeno ulico, dokler bi se komaj še zmozel dvigniti s pozabljenega stola in se zadavil s svojimi kravatami. Naj tam spoznam ljudi, ljudi, ob prijaznosti katerih me strese. Naj tam delam, delam, delam. Kako pusto, kako bedno, delati. Kako propadlo se je frizirati, briti, kako bedno umivati in oblačiti po modi. Kako žalostno biti zdrav in v redu, miren, pozabljiv, kako dolgočasno, kako dolgočasno vedeti, v kateri deželi živim, in vedeti to brez jeze ter to vedno in brez jeze imeti v zavesti.

In v tem spancu že vstajam, se sprehodim do mlina, stopim, moker in umazan, nepočesan in divji, v sobe.

– Hej, mlinarica, sem glasno zaklical že v veži, za vse je poskrbljeno. Poglej to steklenico žganja v tej roki, ničesar nisem pozabil. Hitro, razreži enega svojih sladkih, z moko namazanih hlebcev. Vse poletje ti me ne bo treba zadrževati. In ob zimskih večerih, ko bo v hiši odmeval najin smeh, bova vedela, za kaj sem dober. Takrat bom sekal drva, da se bo dim najinega ognja viden in močan vil iz starega dimnika.

Bralec

Bralec, če bi obstajal, bi bil tako bitje: človek, viden od zadaj, ki sklonjen sedi za mizo, pod močno svetilko, po večini negiben, z očali ali brez, z očmi ali brez, vidna ali nevidna glava. Črtasti zvezek na mizi pred seboj bi polnil s hitro pisavo, urno obračajoč strani, vrstico za vrstico, dokler končno, na koncu, ne bi spustil čela na popisani zvezek; globok vzdih bi povedal, da zapisanega ne more nič več izbrisati. – Že zdavnaj se je z vso modro težo spustila noč, poletje je, pozno poletje v poznem stoletju, skozi napol odprta okna so priletele večče, ki se s slišnim žvenketanjem mečejo ob steklo žarnice. – Medtem bralec sedi nad odprto knjigo, kdo ve, ali bere, nikoli ni obrnil strani, morda je zaspal ali je obsedela senca tistega, ki je vstal s stola, skozi njegovo barvo se svetlikajo črno-bele strani. Če bi bil bralec, bi zlomljen sedel za mizo, z rokami, padlimi z njene površine, z rahlo spuščeni rameni, lasje bi mu padali čez stekla očal. Toda bilo bi, kot da bi iz vsake besede črne hieroglifske armade, ki prekriva strani, šepetal glas, roteče, da bi bralca prebudil. – Kdo, če ne on, če živi, bi si želel konca noči; tako je, kot da bi svetilka izgubljala moč, kot da bi se skozi žice njene napeljave priplazila tema. – In bralec sedi nad knjigo in njegova roka lista, obrača strani. Sprva mirno, med vsakima dvema stranema potrpežljivo čakajoče, nato nestrpeje, listajoč hitreje, obrača, hitreje, stran za stranjo, z bledim obrazom, polnim jeze in

strahu, s stisnjenimi pestmi kakor divji obrača cele snope listov, z rameni, spuščeno glavo, skoraj tuleče, potiska in poriva in pritiska k stenam rastoče bele strani proč, toda na praznih listih ne najde niti ene besede, niti ene same črke. – Če bi obstajal bralec, samo z očmi, ne z ognjem in mečem, samo z usti bi vse svoje besede izbruhal v prazno knjigo. Neugasljiv bi ostal celo vzdih svobode, ki venča končni sklep dela.

On

Kmalu potem ko se je z neba usul hladen naliv in so se že spet naredili nizki oblaki, je pomislil, tik preden je pustil za seboj zadnje hiše zgornjega mesta in v široki globeli že zagledal pred seboj svoj cilj, bližnjo vas, da kaže na neurje in da bi bilo pametneje, če bi obisk vasi preložil na kak drug dan. V tem trenutku, ko je hotel že zadržati korak, ga je s hitrimi in tesno drugo za drugo nanizanimi besedami iz hiše diagonalno zadaj poklical ženski glas: Ne hodite naprej po tej poti, dobri mož, pojdite nazaj in pomagajte sebi in vsem nam. – To sem ravnokar tudi nameraval, je odvrnil z nasmehom, kakor se odzovemo na nekoliko razorožujočo šalo. Toda med obračanjem, ko so bili njegovi koraki že spet usmerjeni proti mestu, je videl, da so vsa okna in vrata hiš zaprta, razen mračne veže, katere vrata so bila odrinjena, a tudi tam ni bilo nikjer opaziti človeškega bitja. Morda je bil ženski glas samo prisluh, potemtako je bilo neprijetno, da je nanj na glas odgovoril. Ampak saj je videti, da me nihče ni slišal, si je rekel in z roko tipaje poiskal žep na prsih svojega suknjiča ter pomislil: sicer pa je bilo dobro, da sem, ko sem odšel iz stanovanja, vzel papirje, ženske besede so bile tako ostre in stroge, prav tako bi lahko zahtevala, naj se legitimiram. Ko je pogled usmeril v oblake, so se ti globoki in temni vlekli nad strmo cesto, čez spodnje mesto, nekaj ptic, ki so letele v isto smer, je švigalo hitro kot blisk, da je bilo videti, kot da bi bile pod nebom po zraku napete črne žice. Zdelo se mu je, da mora pospešiti korak, vendar si je še vzel čas, da je s pogledom preskočil žive meje vrtov pred hišami, utrujena stebila že golih tulipanov, goste bezgove grme, katerih lila cvetovi so že rjaveli. Enkrat je pomislil, da se je za oknom vilam podobnih, iz časa pred vojno izvirajočih hiš premaknila zavesa in tako je odšel naprej, da stanovalcev s svojimi pogledi v vrtove ne bi spravil v začudenje. Naletel je na trumo otrok pri igri, ki so s kredo narisali na tlak velike kvadrate, in da ne bi stopil nanje, se je umaknil na rob pločnika, toda otroci so mu zastavili pot. Prekinili so igro in ga molče opazovali, z osuplostjo v očeh, se mu je zdelo, in

najstarejši, najbolje oblečeni deček je z za otroka popolnoma neprimerno strogostjo rekel: Uporabiti morate levo stran ceste, dragi gospod, sprehajanje tukaj je za vas prepovedano. – Zbegan, vendar bolj zaradi nehotnega tipanja svoje roke za dokumenti kot zaradi otrokove odkrite predrznosti, je požrl ostri odgovor, ki ga je imel že na jeziku, zaznal je komaj opazen premik zavesa za enim izmed oken, deček je po vsej verjetnosti lahko upal na močno podporo odraslih stanovalcev teh hiš, v njegovem odkritem, neuklonljivem pogledu ni bilo nič otroškega, zato pa popolna prepričanost v pravico do tiste neznanske zahteve. Ker je bilo zdaj že čutiti tudi prve dežne kaplje, je bilo bolje, da se izogne nepotrebnemu zadrževanju, in z nekoliko nesrečnim nasmehom se je odpravil na levo stran ceste, tam pa je bil pločnik zgoraj, na višjem pobočju, na katero se je bilo mogoče povzpeti le po med seboj precej oddaljenih stopnicah, tako da je moral približno sto metrov hoditi po cestnem jarku z blatom prekrite ceste, in ko je pogledal proti hišam na tej strani, si je domišljjal, da čuti smeh na obrazih za zavesami. Povrhu vsega je po cesti tako brezobzirno pridrvel avtomobil, da so bile njegove hlače in čevlji v hipu prekriti z blatnimi madeži. Avtomobil je zgoraj ostro zavil in se s še hitrejšim tempom vrnil, tokrat je vozil po napačni strani cestišča in ga znova poškopil do bokov, tako tesno mimo njega, da se je zaradi vetra spotaknil in se je moral, da ne bi padel, z dlanmi opreti ob umazano travo pobočja. Tako starega norca med nedolžnim sprehodom skoraj doleti smrt, samo zato, ker po neumnem namesto čistih pločnikov uporablja posvinjano cesto, je jezno pomislil in naposled pospešil, skoraj zdrvel, zaradi klavnega pogleda na svoja uničena oblačila, vse močnejšega dežja, porogljivega smeha ljudi, ki si ga je predstavljal, in tihega petja, ki mu je brnelo v ušesih, tonov finih umišljenih žic, ki sta se jih v zraku dotikala veter in dež in ki so vest o njegovi bedi širili po mestu. Hitro, tako da je zakorakal še urneje, je zavil v naslednjo stransko ulico, ki je bila bolj podobna široki peščeni poti, četudi naj bi ga ta pot odpeljala še dlje od njegovega stanovanja, do katerega je nameraval priti po ovinku, samo da bi ušel tej nesrečni cesti. Toda v tej stranski ulici je stal avtomobil, ki se je še pravkar tako divje zapodil mimo njega, široka črna limuzina, ena izmed njenih vrat so se odprla in skozi je v naglici stopil mlajši visok moški; brez plašča, v svetlo sivi, na fin, lesketajoč se način karirasti obleki nad blede rožnato srajco in okinčan s temno rdečo, frfotajočo kravato, je bil videti oblečen z namerno decentnostjo, ki je njegovo pomembno naglico še poudarila, a je zdaj vendarle delovala preveč prisiljeno; čez ramo je navrgel šoferju hitro, neslišno navodilo, se približal in se med korakanjem komaj ustavil, pa se takoj spet obrnil ter

ne da bi se oziral na zbežanost drugega ali pričakoval odgovor, zavpil: Obrniti se morate, mladi mož, in sicer kar najhitreje, saj ste vendar morali opaziti, da je ta ulica zaprta. – Pa na tisti ulici ni bilo nobene sledi o kakšni zapori. Poleg tega je bil *mladi mož* neprimeren, kajti svetlo sivi moški je bil očitno precej mlajši od njega. – Podvizajte se torej, obrnite se, je še enkrat zavpil mlajši, tokrat v ostrem, grozečem tonu, medtem ko je iz avtomobila izstopil še drugi, na pogled starejši moški, ravno tako odločno zakorakal proti njemu, a nato, v pričakovanju prvega, vendarle obstal, oba sta se med spogledovanjem in kakor na znamenje zmajujoč z glavo vrnila v avtomobil, ki je nemudoma odpeljal. – Zdaj je prepozno, je pomislil, ogorčen in stoječ na mestu, in res sem tisti otročje lahko ujeti tepec, za katerega me imajo vsi tukaj. Zakaj nisem zahteval pojasnila? Lahko bi zahteval, da se mi opravičijo, da, lahko bi se celo kje pritožil – ampak zdi se, da je ta misel že zdaj prepozna – ne, lahko bi zahteval, da mi pokažejo dokumente. – Toda ni vedel, kje je ta *kje*, tisti kraj za pritožbe, slutil je, da bi tam naletel na enake ljudi, kot so tisti, ki so ga presenetili tukaj. – Zdelo se mu je, da že nepredstavljivo dolgo stoji na mestu, nenadoma se mu je zazdelo gnusno, da bi *moral komu pokazati dokumente*, kakšen gnusen poseg, je razmišljal, ali ni že dovolj strašno, da je treba ta brutalni dokument nositi s seboj. To so misli, primerljive z gibi marionet, je pomislil, in pravzaprav je nezaslišano, da smo se ob najmanjši težavi navajeni zateči v ta sistem gnusnih sredstev. – Spet se je znašel na pravkar zapuščeni ulici in po nekaj korakih v prejšnjo smer obstal pred resnično zaporo. Povprek čez vso ulico je bil skopan jarek, v katerem je delalo nekaj delavcev v gumijastih plaščih, jarek je bil tako globok, da so gledale ven samo njihove glave, in delavci so bili videti tako zelo zaposleni, da se zanj niso zmenili. Pozneje ni več vedel, ali je nagovoril delavce, jih morda prosil, naj mu čez jarek položijo desko, da bo lahko nadaljeval pot, ali je njegov glas obtičal v njem. Vsekakor je kazalo, da ga delavci sploh niso opazili, in bilo je tudi že prepozno. Za njim se je z glasnim zaviranjem ustavila črna limuzina in svetlo sivi moški je skočil iz nje. – Zdaj je pa dovolj, je zaslišal strogi glas, vstopite. – Takoj je spoznal, da bi bilo ugovarjati nesmiselno, in drgetajoč, nesrečno ga je oviral plašč, se je usedel na zadnji sedež, pri tem pa občutil grajajoče poglede mladega moškega, ki je opazil umazanijo, ki je z njegovih čevljev padala na preprogo avtomobila. Na zadnjem sedežu je moral sedeti utesnjen med telesi dveh moških in še preden so vrata zaloputnila, je avtomobil ostro speljal, da ga je vrglo ob zadnjo blazino; začutil je, kako je zagozden med dvema ramama. – Kam me peljete, si je končno drznil vprašati, vendar odgovora ni dobil. Namesto tega se je

svetlo sivi mlad moški, s svetlikajočim se mehkim suknjičem stisnjen ob temo njegovega plašča, sklonil nadenj, čutil je pogled tega nepričakovano tako bližnjega obraza na svojem, toda te oči so se hitro odvrnile, ko je v njih iskal nasvet ali usmiljenje, pred svojim obrazom je videl roko svetlo sivega, ki je izvedla nedoločen, opravičevanja poln zasuk, potem pa je bliskovito segla pod zavihek suknjiča, prestrašen je začutil toplo, spretno dlan, opazil, da je brez iskanja zgrabila njegove dokumente in jih potegnila na dan. Sivo karirasti je papirje, ne da bi jih pogledal, skril v svojem suknjiču in si, naslonjen na blazino, prižgal dolgo, na videz drago cigaro ter olajšano izpihnil zrak kot po opravljeni, neprijetni dolžnosti. – Kam vas peljemo, je blagovoljno, ko se je zdelo njegovo vprašanje skoraj že pozabljeno, naposled prišel odgovor, in bil je starejši izmed obeh moških, ki je zdaj očitno imel nalogo prevzeti besedo, tja, kjer je prava pot, ti jo bomo že dovolj zgodaj pokazali. – Občutna ironija, slaba nemščina, nevljudna tiranska formulacija, vse to ga je prestrašilo, dojel je, da si bodo zdaj vsak protest, da, vsako vprašanje, razlagali v njegovo škodo. Avtomobil je medtem vozil v divjem tempu, dež se je tako okreplil, da za poplavljenimi šipami na levi in desni ni bilo mogoče razpoznati ničesar, poleg voznikove glave, skozi pas, ki ga je delal brisalec, je videl temno listje dreves ali grmovja, ki je švigalo mimo, tu pa tam hiše; avtomobil je dolgo vozil tako, pnevmatike na asfaltu so pele kot žice. Ko se je avtomobil enkrat ustavil, kar naenkrat in s prižganim motorjem, se je zaslišal hrup, kot da bi se odpirala velika železna vrata, nato pa se je vožnja nadaljevala, nemočno, hitro in morda za dolgo.

Trdna tla

Bolezen v miru
za U. K.

Brez besed in sam od sebe – nisem še dolgo sedel pri mizi in čudno me je ganilo – je natakhar hitrih korakov postavil predme velik kozarec piva. Bil sem skoraj preveč izčrpan, da bi temu naklonil kakšno misel. V ušesih sem še vedno imel težak tresk, ki je prišel iz temno modrega neba in po katerem se je zdelo, da je zrak kot dež steklenih drobcev padel name; živčnega me je prignal v restavracijo na zahodni strani. Zdaj je pred menoj stal eden tistih visokih, mokrih in gladkih pollitrskih kozarcev, ki temeljijo v zelo ozkem dnu, dnu, ki ustreza le približno polovici zgornjega premera. Z vso potrebno previdnostjo sem ga prijel, a komaj so se konice mojih prstov hladnega kozarca dotaknile, že sem ga prevrnil.

Pa ne, da bi bil ta dan posebno živčen: nameraval sem v Berlin na dogovorjeni mesečni obisk k svojemu otroku, vendar sem iz nedoumljivih razlogov zamudil zadnjega izmed pogostih opoldanskih vlakov; zdaj so me pričakovali zaman, pomešal sem štrene vrsti kratkočasnih načrtov, v manj kot treh urah bo spet izbruhnilo vse sovrašтво zaradi moje nezvestobe, zvečer, ob veliko prepozmem prihodu, bom komaj lahko ovrigel ustrezne očitke s pojasnili, ki se bodo nanašala na mizerno počasne tramvaje in avtobuse, in del mojega kratkega obiska bo pokvarjen. Poleg tega bom jaz tisti, ki vse pokvari, oče, ki svoji mali hčerki pokvari celo tako redko veselje. – Bil je eden najbolj vročih dni tistega poletja, skoraj nezavesten zaradi gonje od enega trdovratnega prevoznega sredstva v drugega sem videl, da je vlak odpeljal brez mene, z otopelimi občutki krivde na voznem redu iščoč naslednjo povezavo naposled resignirano ugotovil, da imam še več kot tri ure časa, in se ugnezdil v kolodvorski restavraciji. – Brez dvoma je šlo za malenkost, komaj vredno omembe, ni treba, da bi pogosto dogajanje malenkosti takšnim pripisovalo poseben pomen, prav tako ni bilo treba napihovati predvidljive slabe volje moje nekdanje žene. Vrela sopara v notranjosti restavracije, za katero se je zdelo, da ji hrup nekaj sto ljudi vliva nenavadna nihanja, razbijanje mojega utripa, ki je popolnoma obvladovalo moje čute in me v intervalih znojenja spravljal ob sapo, morda ni bilo nič takega, kar me je med to gručo ljudi na pomemben način oviralo; morda je bil vendarle vsakdo izmed prisotnih zaradi temperatur, vonjev, splošnega mraka stagnacije v tako velikanski čakalnici oropan pravega bogastva svojih čutov, toda ko je prevrnjeno pivo poplavalilo mizo, se je v meni prvikrat zbudil sum, da je ta petek zame posebno pomenljiv. – Na stolu desno poleg mene je sedelo cvetlično rožnato oblečeno dekletce, le malo starejše, sem ocenil, od moje hčerke, in zajemalo pisan sadni sladoled; val piva je planil proti otroku, se peneče zlomil ob vznožju sladoledne kupe, s perfidnim zagonom narasel ob plastičnem ovalu in poplaval njegovo vsebino, obilni brizgljaji so pristali na obleki od strahu odrevenelega otroka, znaten ostanek vala pa je dosegel še njeno mater, ki je zgrožena zamahnila proti meni s torbico in takoj nato zapadla v hladno, osuplo ogorčenje. Prebledelega me je oblival znoj. Zamrmral sem opravičilo, a nisem vedel, če sta ga slišali; odločen, da bom poravnal vse stroške, sem s prsti otipal svojo denarnico – vendar ob vsej svoji dovetnosti vedel, da se mi bo izjalovilo tudi to, saj sem malo predtem večino svojega denarja dal za vozovnico – mati pa, obsojajoča z največjim zaničevanjem, je dekletce za roko povlekla stran.

Ko je natakark z odporom na obrazu odmaknil prt, sem imel vtis, da so vsi v dvorani postali pozorni name. – Kmalu nato se je natakark vnovič

pojaval s polnim pladnjem, se napol obrnil proti meni in s prosto roko prijel enega izmed kozarcev piva, da bi ga zamenjal s praznim pred menoj na čisti mizi. Da bi mu pomagal, sem prijel prazni kozarec ... padel mi je, poskočil, se poganjal s svojimi trebušastimi okroglinami in vse bolj nihal, v vse višjih poskokih diagonalno po gladki mizi, vrgel sem se za njim in ga, preden je po zadnjem hrupnem udarcu izginil pod njen rob, po naključju, ki je bilo skoraj še bolj neverjetno kot ves zahrbtni pripetljaj, prestregel. Ko sem očitno nezlomljivo posodo postavil pokonci, sem videl natararja, ki je krčevito iskal besede. Rjoveče, da je lahko vsakdo slišal, me je vprašal, če sem *pijan*; in ravno tako grobo je ugotovil, da me ne bo več postregel. – Z zaprtimi očmi sem plačal pivo, ki sem mu ga bil dolžan, in zapustil svoje mesto.

S pogledom, usmerjenim v tla, kakor v nenavadnem sanjarjenju, sem odšel, da bi si poiskal prostor na galeriji restavracije, na katero se pride po stopnicah v zadnji tretjini dvorane; z nje je, po navadi v nekaj mirnejšem ozračju, kot s poveljniškega mosta mogoče videti vrvež v spodnjem delu prostora. Ko sem se vzpenjal po stopnicah, sem bil negotov – če ima takšna beseda po opisani situaciji sploh še kakšno sporočilnost – negotov na nogah, saj se nisem mogel znebiti izmišljije, da so se deske pod menoj po nekaj sekundah neobičajnega zibanja povesele na levo, tako da sem se moral bati, da bom izgubil oporo in zdrsnil na stran ... toda preden sem prestrašen zares padel, sem dosegel konec stopnic in se rešil na sedež. – S tem sem si prislužil nemo grajo starejšega gospoda, ki sem ga v svojem naskoku na zadnji prosti stol prehitel. Gospod se je obrnil, da bi se spet spustil po stopnicah navzdol; glavo sem obrnil vstran v neizpodbitni gotovosti, da bom v naslednjem trenutku videl njegov padec po strmih stopnicah; sledil je grmeč padec, videl sem, da so pogledi vseh v bližini poleteli v njegovo smer, videl sem starega gospoda, kako se je zibaje sklonil po neznanski črni dežnik, ki ga je izpustil. – Prišla je natararica s stisnjenim nasmehom, da bi sprejela moje želje; naročil sem kavo in vinjak.

Gospod najbrž namerava na pogreb ... ta stavek je izgovorila ena izmed treh dam, ob mizi katerih sem zavzel prostor. Vse tri sem ocenil na več kot šestdeset let, bile so lahko in verjetno drago oblečene in pile so vino. – Vidi se, kdaj kdo namerava na pogreb, glede tega se sploh ni mogoče zmotiti, je nadaljevala dama in preostali dve sta pritrjujoče kimali. – Kaj ni veliko prevroče za kavo? Kava se mi v takšni vročini sploh ne prileže ... Tokrat so bile njene besede brez dvoma namenjene meni. In ali ne bi hoteli vsaj smetane? Recite vendar gospodični, gotovo vam bo prinesla smetano. – Ne, ne tiste ... je rekla, ko sem segel po

porcelanastem vrčku na mizi; moja roka je odskočila, kot da bi me pičila kača. Ne tiste, v njej je muha, muha je utonila v njej ...; s prsti je pokrila odprtino vrčka. – Ste mislili mene, sem vprašal, torej, ste hoteli vedeti, ali nameravam na pogreb? Ne, ne nameravam na pogreb ... – Mislile smo prijaznega starega gospoda, ki je hotel prisesti. Že v Nürnbergu sem ga opazila, ko je danes zjutraj stopil v vlak. Tako oblečen, sem si mislila, na koncu namerava na isti pogreb kot me ... takoj se mi je zdel tako znan. – Drugi dve dami sta nenehno kimali in s previdno našobljenimi ustnicami pili iz vinskih kozarcev. – Vedeti morate, je ženska govorila naprej, da izkoriščamo priložnost, tu sedimo le zaradi lastnega zadovoljstva. Pred dvajsetimi leti sem bila namreč tukaj natakara in prijateljici sta hoteli videti moje delovno mesto. – Tukaj na glavnem kolodvoru? sem vprašal. – Tukaj se ni nič spremenilo, je rekla, le ... se je pa poslabšalo, zelo poslabšalo ... obe prijateljici sta pokazali prestrašen obraz ... nobenega znanca ni več tu. Takratno osebje, zagotovo so vsi pravočasno izginili. Ali ste drugačnega mnenja ... res bi nas zanimalo, kako gledate na to. – Mi tega ne opazimo, sem rekel, le včasih, mogoče danes. Včasih je tak trenutek in takrat se opazi, da so železniške postaje katastrofa.

Morda se jim je zdel moj odgovor pretiran; obrnile so se stran in njihovo govorjenje ni več prodiralo do mene. Verjetno, tako sem premišljeval, je ženska upala, da bom ugovarjal, da ji bom pojasnil, da je bilo v restavraciji glavnega kolodvora, na njenem nekdanjem delovnem mestu, kljub vsemu zunanjemu videzu še vedno najbolje ... vendar ji tega veselja nisem naredil. Poleg tega nisem mogel zares dokazati, kar sem rekel ... in jaz sam oziroma moj pogled očitno ni bil priznan kot dokaz za dokazano katastrofo. Še več, na vsej tisti železniški postaji v resnici ni bilo niti najmanjšega dokaza za katastrofo. Če bi vlak, ki sem ga zamudil, odpeljal pozneje, bi lahko pokazal vsaj na nevšečno okoliščino, toda ... Poleg tega se mi je zdelo, da mi gre dobro, kljub vsemu sem naročil že tretjo kavo, skupaj s tretjim žganjem ... ali pa je bil že četrti takšen meni.

Katastrofo smo torej lahko pričakovali šele, ko bo prišlo na vrsto plačevanje, ampak morda bodo dame do takrat že odšle. – Nekaj, nekakšna centrifugalna sila ali njena anomalija, me je vrglo nazaj ob naslonjalo in v oblazinjenem stolu sem bolj ležal kakor sedel; in v meni je bilo prežanje, v celoti namenjeno zaznavanju tistih zunanjih sprememb, ki so letele čezme, ploh, ki so v toliko situacijah izvirale iz neizogibno v mojo glavo vračajočih se misli na mojo nesposobnost in čez mojo kožo zlivale vrele občutke, tako da se je ta, komaj posušena, takoj spet prekrila z vlago, rdečo mokroto. – Moja nesposobnost v situacijah, v vsaki situaciji, je bila – mislil sem, da sem to že zdavnaj spregledal ... in če

zdaj nisem vedel, je bila to samo ponovljena stara nesposobnost – kar se da široko razširjena inferiornost človeške figure nasproti blazno uporabnemu svetu, ki je to figuro, čarovnikovega vajenca, sam ustvaril. Nesposobnost, ki je bila tej figuri lastna in proti kateri si je pomagala samo tako, da jo je označila za bolezen. Le da so diagnozi manjkali vsi obeti za ozdravitev. In da je bila ta nesposobnost v razmerju do sveta očitno revidirana le v pogledu katastrofe samoustvarjenega sveta ... dokler je katastrofa manjkala, je nesposobnost trajala.

Če na primer, kot je bilo že predvideno, računa v tem lokalu ne bom mogel plačati, sem svoj padec, ki se je tega petka začel – tako kot se je začel večino dni ... in skoraj vedno takrat, ko je bila možnost, da bi ga prezrl, neznatna –, dosledno nadaljeval; medtem ko je svet mirno deloval naprej, se je opotekanje na tem krivem potu že začelo. Le da je potrebovalo najmanjše spodbude ... železniške postaje so najodličnejše pobude za takšne spodbude ... da sem pristal v globinah mesta, za železniško postajo, tam, kjer je en beg za seboj povlekel naslednjega. Še predobro sem poznal te postave, ki so se vsako noč, ko je imela prometna policija svoj zadnji krog za seboj, prikazale v restavracijah, kot da bi jih izpljunil svet senc, ki so si v dvoje ali troje delile skodelico kave, razcapane in neprespene, z glavami na kot zemlja sivih podlahteh, poskušale ukrasti urico spanja, pod mizo od nenehnega budnega pohajkovanja od vode odvisne noge, ki so močno otekle nabrekale iz počenih čevljev. Dokler niso bile spet nagnane ven, prepotene in v roju muh, in bilo je milostno, če so bile samo pregnane. Vse so od tistega dne, ko prvič niso plačale, čakale na to, da se nesreča ne bo zgodila njim, da se bo končno zgodila svetu.

Bledi ste videti, mladi mož, je menila zgovorna dama, ki je, kot sem presenečeno ugotovil, skupaj s prijateljicama še vedno sedela za mizo. Natakariča je pravkar prišla in, spet s sumničavo stisnjenim nasmeškom, prinesla še eno kavo in še eno žganje ... morda bi morali za hip na zrak, gospodični bomo že povedale ... – Šel bom in kupil vozovnico, sem rekel. Če morda želite v Berlin, vam prepustim vozovnico za polovično ceno. – O ne, jo je zabavalo, kaj pa mislite, tukaj se počutimo zelo dobro, kajne ... drugi dve, ki sta me gledali polni nelagodja, sta pohiteli in pritrjujoče prikimali ... prej je bilo tukaj zagotovo še prijetneje, vendar mislim, da ne smemo biti tako črnogledi. Sprva sem mislila, da ima občutek, da se je vse podrlo, ker se ne počuti dobro. Vendar že vem, to poznam od nekdanjih gostov. Takoj se je videlo, če kaj ni bilo v redu. Posebno ponoči se jih je veliko pojavilo, kdo ve, od kod ... to ni več naš problem.

Morda je imela dama prav in se bo ta občutek, da se je vse podrlo, kot ga je imenovala, razblinil, če si bom lahko pojasnil vzrok. V mojem

poševnem položaju je bil potreben nenavaden napor, da sem se obrnil k normalni uri, ki je visela za menoj na drugi strani dvorane nad izhodom; uspelo mi je celo razbrati čas, vendar se mi je naenkrat zazdelo nemogoče, da bi ga postavil v odnos z časom odhoda vlaka, ki sem ga nameraval uporabiti. Ne, bilo je nesmiselno, moral sem ostati tam in tam počakati na propad, ki ga nisem mogel predstaviti ... zaradi njega bo tudi poravnava mojega računa postala nepotrebna. Radost vseh velikih propadov je bila, da so postali računi brezpredmetni ... s tega vidika je celo največji nesocialnež računal kakor cesar. – Da, začelo se je že, ko sem še, nadstropje niže, sedel v brbotajočem peklju mednadstopja, kakor divji prevračal svoje kozarce in poslušal treskanje, s katerim so, domnevno, visoko nad to monstrozno zgradbo, v medlem ozračju poletnega neba, lovska letala prebijala zvočni zid, da so se vibracije od tam nadaljevale v vlakna mojega telesa, in medtem ko se je zdelo, da je za velikanskimi okni, v katera sem gledal, počasi in ne da bi kdo to opazil, priplavala mimo snežno bela, bleščeča, nepredirna megla. – Morda le zato, da bi odprli katero izmed oken in bi se v notranjost vlilo še več žareče toplote, v kateri so se umazano obarvani prapori zaves počez napihnili navznoter in si za hip nasedel prevari, da se je vsa velikanska ladja kolodvora nagnila.

Pravzaprav je bilo nekega petka ... niti sanjalo se mi ni, ali sem te besede izgovoril na glas, vsekakor nisem dobil nobenega odgovora. Bil je petek. Preprosto je moral biti petek kakor danes ... vseeno, ali petek ali torek, mirno so proslavljali naprej v še dobro ogretim dvoranh, njihovo človeško dostojanstvo je bilo naenkrat obnovljeno. Nikomur več ni bilo treba čakati na račun, ničesar več ne bi bilo treba plačati, razen morda z življenjem. Vsi so to vedeli, odkar je prišlo to nenavadno pokanje, od zgoraj ali spodaj, od zunaj nekje. – Ah, kar pustite nas, je pripomnila dama, zdaj ste pač jezni, ker smo tako dobre volje. Mogoče ne verjamete, da nameravamo na pogreb. Toda če se bomo že odpeljale gor na pogreb, smo si mislile ... – O kakšnem pogrebu ne more biti govora. Veste, kakšen položaj imamo. Enainštirideset stopinj šestinštirideset minut severno, petdeset stopinj štirinajst minut zahodno, če imam prav. Veste, kakšen položaj je to, tu spodaj ni zemlje. Samo voda, voda in včasih led, čisto poštene eskadre ledenih gora. Precej negostoljubno, nič se ne obdrži na njih. Nič ne ostane zgoraj, navzdol gre, dol k ribam. Mirno proslavljajte naprej, spuščamo se. Vendar, prosim, trdno primite svoje kozarce, da mi ne padejo v naročje, ko se bomo še bolj nagnili. Ne skozi tista okna, skozi vhod spodaj bo najbrž prišla voda ... gotovo je že spodaj ob stopnicah, samo poslušajte kričanje tam doli. Napol zadušeni glasovi nadzora, ki želijo ohraniti mir. No, zgradili so to pošast, varno, odporno proti vremenskim vplivom, ognju, bombam,

značilno za Evropo, vendar na nebu ni kavlja, na katerega bi se lahko pritrčili. Ali bomo nežno pristali, ko bomo spodaj? Bliže, moj bog, tebi ... si tam spodaj, pod položajem, v katerem se ta čudež počasi polni. Poznate ime, ki ga bo velikanski zabož pozneje imel: *Titanik*, prav ste razumeli, tukaj sedimo zdaj: *Titanik, zahodna stran*, že močno nagnjeni. Pri tem je nepomembno in bo komaj izpričano, katera stran se bo potopila prva.

Boste še zmogli, je zaskrbljeno vprašala dama, ko je natakaraica, že zmajevaje z glavo, predme spet postavila kavo in vinjak. Se želite na silo opiti ... To zdaj tudi ni več bistveno, sem odvrnil, v tem položaju ne več. Pustite nam vsaj, da potonemo brez prepiranja ... predvsem, ne da bi postali krivični. Mislite na svojega kolega tam spodaj, zmerjal me je za pijanca ... smešno, pivo se mi je vendar prevrnilo. In bil sem tako neumen in ga še plačal. Povejte, ali ne bi vendarle kupili vozovnice za Berlin, še vedno imate možnost. Najprej ženske in otroci, tako je vedno. In tako naj ostane, tudi tukaj, na teh trdnih tleh, na katerih človek pozabi, kam je nameraval.

Spanje pravičnikov

Mrak nama odvzema lastnosti. – Četudi dihava bolj pogoltno, loviva življenje, ubežni zapredek snovi iz teme ... ona je, ki ustvarja nemi kvader nad nama: nedoumljiva snov, ki je najino dihanje nič ne olajša ... in za katero se zdi, da se ob vsakem starčevem odgovoru, ob vsaki tožbi njegovega diha razpoči, vendar še hitreje pogrezne, da pritiska še močnejše, v trdnem miru nešteti majcenih črnih virusov, ki krožijo okoli samih sebe. In midva vso dolgo noč počivava v tem kvadru iz črnih virusov, odpočivava si od utrujenosti dneva: od vsakdanjega truda, ko se tiho in sovražno obkrožava. Podnevi molčiva, o sebi veva preveč; in najine odločnosti, s katero se temu vedenju izogibava ali ga ne opaziva, ne more omajati prav nič. Med nama že leta ne ni več preprirov, kaže, da je bilo sklenjeno, da spoštujeva življenje drug drugega, da si priznavava bivanje. Njegovo bivanje je bivanje očeta njegove hčerke, moje bivanje sina moje matere, nič več in nič manj; ženska, na katero misliva – potomka pokojnice je –, spi v bolj oddaljenih zadnjih sobah. Ena najinih lastnosti, skupna obema, mora biti težko prikrit strah: ker v svetlobi nikoli ni omenjen, naju izčrpava v nočnih znojenjih, ki jih požira mrak in ki jih utemeljujeva z vročino poletnih noči. Preznojena počivava z ramo ob rami v stari zakonski postelji in kvadratna teža teme lega na naju, se naju oklepa in naju pritiska drugega ob drugega, z med seboj dopolnjujočimi se telesi leživa kakor zarotnika, ki si z dihi dajeta znamenja.

Brez dogovora je bilo odločeno, da se moram jaz – takrat še otrok –, ko je bila babica mrtva, še isti dan preseliti v izpraznjeno posteljo, ob dedka, da se bo gotovost o tem, kdo jo je, staro žensko, ubil, za vselej izgubila. In on, starec, se je tistega dne ločil od svoje hčerke ... odpravila se je nazaj, v mojo nekdanjo sobico.

Eden izmed naju je bil, to je dejstvo: bil je top, globok udarec z grebljico iz kovanega železa, ki jo je težko zadel v bok, točno med ledvice in hrbtenico, udarec, zaradi katerega je po večtedenskem upognjenem plazenju in bljuvanju črne krvi nazadnje umrla. Kako smešno, da so njen konec prevalili na nekaj suhih češpelj, ki naj bi jih, namočene v mrzli vodi, preveč pogoltno pojedla; bila je farsa upravičevanja, ki smo ji soglasno sklenili verjeti, in nihče si je ni drznil imenovati nizkotna izmišljija.

Tisti izmed naju, ki gre v posteljo prvi, je nedolžen, kajti on lahko spi. Če gre starec prvi, ob mojem prihodu že spi in zateglo in prisiljeno ječanje in smrčanje njegovih prsi mi ne pusti zaspati, vse dokler končno, morda čez nekaj ur, tega neenakomernega ritma ne razumem in v premorih, ko se zdi mrtev, tako dolgotrajni in hromi delujejo ti premori, s svojim ječanjem in smrčanjem lahko vskočim in glasovi obeh se začnejo prežeče obkrožati. Vzajemno se poskušajo izčrpati, v nenehni igri vprašanj in odgovorov, ki se nenadoma osvobodijo prepletenosti in postane igra, v kateri v usklajenih intervalih drug drugega vsakič znova dolživa. – *Kdo? Kdoo ...* tako se glasi večno ponavljajoče se vprašanje, ki se skriva v enem teh glasov iz prsi; in *Ti! Tii ...* se glasi ravno tako neizogibni odgovor, ki sledi.

Včasih planem iz spanja, oblit z znojem v temi, ki ne dopušča nobene predstave o času, in še preden sem pri polni zavesti, se mi zadnji izmed njegovih predirljivih odgovorov tako silovito zadre v še šibki razum, da od groze odreenim. Zdaj se zdi, da nekaj trenutkov prisluškuje, toda moje hropeče vprašanje ne pride, s sumljivo silo se vrže na drugo stran, obrne se k meni, ne vem, ali so njegove oči odprte, in še preden lahko grozo nad tistim poudarjenim *Ti* uvrstim med svoje v nedoločenosti begajoče misli, znova zaspim; on se spet prevali na staro stran, njegov hrbet spet čutim pred svojimi prsmi, spet leživa kot druga v drugo položeni obliki dveh žlic, moja roka se spet dotika njegove. In čutim, kako poln srda pričakuje sodbo iz mojega tulečega grla, vsakič znova mi bo, z neutrudnostjo biriča, postavil strašno vprašanje: *Kdoo ...? – Tii ...!* bom odgovoril. – *Kdooo ... – Tiii ...* – In tako naprej, in videti je, da mi je spanec zdaj do jutra zagotovljen. Videti je, da oba trdno verjameva v obojestransko resnico najin izjav.

V resnici pa ne eden ne drugi o resničnem dogajanju ne veva ničesar več in oba se imava za morilca. Ali oba dvomiva o tem, da je bil morilec drugi.

Za kroženje okoli skupne krivde gre, za dve elipsi dvojne krivde, ki se je ne da več razparati, grozeče noč za nočjo raste v mrak in žene viruse teme v bes. Verjetno bo morilec preživel ... tisti izmed naju, ki bo umrl prvi, bo z olajšanjem padel v svoj grob ... verjetno zato tako pogosto in tako dolgo zadržujeva dih. – Preživel, naenkrat osamel, naenkrat brez svojega soproga, brez svojega tožnika ob rami, bo svojo krivdo povsem dojel: medtem ko nedolžni vedno spi, krivemu spanec ne bo pripadal nikdar več. Dolge, premlevajoče misli ga bodo ohranjale budnega ... oseba, ki ve in ima moč molka, je mrtva. Nemočni ostane in zdaj ga bo mučil strah, nezaupanje do vseh sosedov, katerih nemir občuti predvsem v kratkih poletnih nočeh, ko je njegov glas mogoče slišati skozi odprto okno na ulico: koliko časa bo neverjetna zgodba o suhih čespljah še vzdržala? Nihče več ne ve, kdaj so bile slive v vrtu posekane; kdaj se bo kdo vprašal, ali se ni to zgodilo celo že pred starkinim koncertom.

Hude sanje bodo obiskovale polsen preživelega: nekoč bo mislil, da je vstopil ded; medtem ko se bo delal, da spi, mu bo starec obrnil hrbet, spustil hlače do kolen, se s posušeno, grdo goloto svoje zadnjice usedel na posteljo, se dokončno znebil hlač in stokaje legel poleg njega, v nedolžnem upanju na spanec sklenil roke na prsih ... medtem pa bo drugi popolnoma odprl oči in spoznal, da je sam. – Nikoli več ne bosta izmenjaje legala, se z zadnjo stranjo pritiskala ob telo drugega in zapolnjevala vseh nagibov bočnega položaja z rokami, zadržimi v drugega, si vzajemno ritmično podeljevala dihov v vročini in temi. – Preživel bo vsakič znova sanjal o prvem dnevu samote, vsako noč znova o strahu, s katerim zbudjen ugotovi, da je njegovo zadnje vprašanje ostalo brez odgovora ... dokler odgovora ne zasliši iz globin lastnih prsi: nihče drug kot on ne more več biti, postelja poleg njega je zapuščena.

Zdaj bodo poletne noči postale krajše in burnejše, njegovo ječanje in smrčanje hitrejše, vse glasnejše, nemir bo raste, tako da bo v vsej ulici in še v sosednjih slišati, da z obtožbami kroži okoli sebe, da govori v spanju, lovi življenje in se vendarle preklinja, da ne more slediti starčevi nedolžnosti.

Ženska v svoji oddaljeni sobi o tem ne ve nič ... a vendarle nekaj ve; rodila me je in postavila v to srhljivo dolgo življenje. Ona dremlje sama zase, odkar sem prerasel otroštvo, toliko globlje. Ne pozna ciklusa virusov, ne ve, kako blizu krivda sveta naklepa maščevanje – nekoč bom premaknil kvader noči, nekoč ga moram prevaliti čez njeno telo.

Prevedla Maruša Mugerli Lavrenčič